

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

BRANCH IN NOVI SAD

SERBIAN LITERATURE TODAY
(Proceedings of the Round Tables
2014 – 2017)

Editor
Academician
Miro Vuksanović

Novi Sad
2018

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОГРАНАК САНУ У НОВОМ САДУ

СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ ДАНАС
(зборник радова са округлих столова
2014 – 2017)

Уредник
академик
Миро Вуксановић

Нови Сад
2018

Драган ХАМОВИЋ¹

СРПСКА ПОЕЗИЈА И ЊЕНО СЕЋАЊЕ

Разуђени простор националне поезије такође је, као и друштвени свет уопште, „место сталних борби за правоснажност значења”, по речима Пјера Бурдијеа. Ко арбитрира у тој борби, или шта пресуђује тренутни исход те борбе, данас је неизвесније питање него раније, када смо мислили да виши регулатив културног тока чини своје, по логици упоредивој с динамичним променама годишњег или животног круга. Српска поезија је данас – а то *данас* може се, с разлогом, мерити у распону од четврт века – поље на које су пренете све поларизације из политичке сфере, разорне и јалове. Четврт века је управо протекло од празничног скупа на Газиместану, што је у наметнутој историјској симболизацији потказан као чворно место свих потоњих регионалних и ширих зала, а четврт века протиче и од фамозног пада Берлинског зида, као весника *врлој новој* света, без подела на друштва слободе и она тоталитарна. Васко Попа, на самом почетку деведесетих и при самом свом крају, записује песму о добу великог ножа који ће нас предвојити, након чега се наше половине више неће препознати. Нисам сигуран да је песник *Усјравне земље* и *Вучје соли* сувише држао до југословенске заједнице, али је његова поента прикладна за опис предвојеног тела српске културе, у првом реду поезије. Уосталом, такву слику могао је и замислити песник кога су системске околности и страхови већ предвојили, на доскорашњег српског културног хероја модерне поезије – и на доцнијег, позног заступника партијски пројектоване, војвођанске оделите приче.

Увелико се, у терминима социологије, говори о културном рату, премда многи у тако шта и даље не желе да поверују, уверени да такав рат, након свих расцепа, никоме од нас не може бити на корист. Слободан Антонић мапира актуелни културни простор и разлучује карактер актера. Једни припадају *асирирајивној, сисјемски ојслужујућој елији*, или (јасније речено) *глобалистима*, а други су *нонконформисти* или *националисти*: „Вра-

¹ Др, књижевник, Београд
E-mail: d.l.hamovic@gmail.com

тимо ли се анализи културног живота Србије, можемо рећи да је мало сумње како је – управо због системског фаворизовања једног типа мисаоних образаца, дискурзивних групација, теоријских и уметничких парадигми – поприште такмичења између носилаца аспиративне и нонконформистичке стратегије заправо *веома напнуто* на једну страну. Нема равнотеже ни у ресурсима, ни у бројности, ни у 'капијама контроле' између наших културних 'глобалиста' и 'националиста'. Један тим, када на тако нагнутом земљишту напада, лако води лопту низбрдо, а други, када то чини, мора је тегобно терати узбрдо. И то ће бити тако све док траје садашња конјунктура и њој одговарајућа структура доминације светског система."² Тако сматра Антонић, а народ би додао да је свака сила за времена.

У јеку ратова деведесетих, усред свих несрећа и колебања, могло се још и говорити о аутономији књижевности, о књижевној области као простору за изражавање слободе, о делујућем поетичком плурализму. Потврду такве атмосфере налазимо и у тексту *Нови њрилози за савремену српску њоезију* Михајла Пантића и Васе Павковића, којима дугујемо рељефну слику српске поезије последње деценије минулог столећа, разуме се, обухваћену крвним појмом постмодерног доба: „Ако појам постмодерне схватимо у смислу релативизације владавине, односно, доминације једног песничког образаца, као појам који легитимизује сваки тип стваралачког поступка, уколико је, дакако, тај поступак употребљен на релевантан начин [...] У том оквиру разумећемо да је за савремену српску поезију важнија интерференција различитих а не поклапање истосмерних поетичких гласова, и увидети да поетички легитимитет и књижевну вредност најпре имају песници који се разликују."³ Који се *разликују*. Нема се шта замерити изнетом приступу.

Сабирати непрегледност песничке савремености, то чинити на систематичан и књижевно фундиран начин, свакако није захвално, али је корисно, штавише неопходно предузеће, којег се ретки спремно прихватају. Тако су, након оцртавања генерацијског поетичког хоризонта, Пантић и Павковић настојали да покажу што разноврснији опис савременог писања поезије на српском језику. Претходни заједнички подухват, хрестоматија *Шум Вавилона* (1988) и данас је важно сведочанство, у коме су се нашли и поетички несродни аутори: и Новица Тадић и Војислав Деспотов и Небојша Васовић, али и, рецимо, Звонимир Костић, или тек придошли Милосав

² Слободан Антонић, Увод у социологију културног рата (с кратким освртом на Србију), *Летњопис Машице српске*, год. 189, књ. 492, св. 4 (октобар 2013), стр. 460.

³ Михајло Пантић, *Нови њрилози за савремену српску њоезију*, „Григорије Божовић”, Приштина, 1994, стр. 26. Како је наведено на крају, текст је писан заједно са Васом Павковићем.

Тешић. Аутори су представљали реалну, сложену – а не пожељну и сужену слику. Да ли се такав приговор може упутити скорашњем избору из „нове српске поезије”, под насловом *Просјори и фигури*⁴, чији је састављач један од њених актера? Може и не мора, јер иницијацијски наступи нових гласова, зарад боље видљивости, имају право и на вишак нетолеранције и на видокруг групе. Особито ако поједини гласноговорници без устезања истичу да је реч о групи хомогенијој *йолийички* него *йоейички* и да је основна линија раздвајања између њих и осталих однос према „наслеђу деведесетих” – сагласно негативним стереотипима о Србима током, глобалног и регионалног, пропагандног рата. Али, како скоро написа у шалозбиљној дијалошкој песми „Песник и музе” један од даровитих представника најновијег таласа, Никола Живановић: „Млади немају укуса за музику, / Млади немају укуса за поезију, / Млади немају укуса за било шта, // А стари настављају да воле оно / Што су волели док су били млади, / Њихов лош укус је изашао из моде. // Култури су потребни само они // Који никада нису били млади, / Слободни од слепих порива.”⁵

Култури су потребни само они који никада нису били млади – млади песник свакако дозива познати стих Јована Христића. Крајем шездесетих година, у занемареној а значајној студији *Облици модерне књижевности* (1969), Христић је изнео становиште које се доследно, стратешки превиђа у критичком говору и зато га изнова наводимо: „Романтично, херојско доба модерне уметности прошло је; и све смо ближи времену када ће се показати потребним да она буде процењена исто онако као што процењујемо класичну, што значи – као сваку другу уметност.”⁶ Да ли је у тој кризи или пометењу мерила и један од разлога што и ретке селекције поезије (мислимо на озбиљно критички засноване) најчешће нису антологије, поготово не опсежнијег захвата, него читанке, избори? Данило Киш је поучавао младе писце да не заступају релативизам вредности. „Хијерархија вредности постоји”, подвлачио је Киш, очито несклон неким битним ознакама владајућег духа. А на чему ћемо хијерархију заснивати: на мерилима Тренутка или на временитијој залеђини – још је једна тачка неслагања.

Кад поменуемо Кишове савете, слично њему, са прекооканске раздаљине, Небојша Васовић, у стихованим „Саветима српском песнику”, на свом упорном књижевном фронту распростире дејство беспримерно оштре ироније на све четири стране, или, право рећи, на обе поетичко-политичке

⁴ *Просјори и фигури*, избор из нове српске поезије, приредио Владимир Стојнић, Службени гласник, Београд, 2011.

⁵ Никола Живановић, *Carmina galli*, Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево, 2014, стр. 34.

⁶ Јован Христић, *Облици модерне књижевности*, Нолит, Београд, 1968, стр. 59.

крајности српске поезије. Никог не штеди тај вољни бегунац и одскорашњи оптуженик за политичку некоректност, као што, изгледа, не штеди ни себе самога, судећи по песничким текстовима, разнотоним али искуствено и језички провејаним. С једне стране, упућује српског песника да пронађе „нешто златасто / византијски неухватљиво” и узмуља „у језику да нико не разуме”, или „узме речник САНУ” где има пуно речи „које нико никада чуо није”. С друге пак стране, подсећа да се данас „траже мале теме / (знак културе и елеганције)”: „зато немој о стварима што / узбуђују и сан одузимају / (сан је већ одузет).” Зато не треба помињати ни „милионе расељених”, никако „гладне / (нарочито не децу) / жене које чешљају канте за ђубре / ни пензионере који се вешају / у глуво доба ноћи / о таванице које само што се не сруше”⁷. Најзад, поред сугерисаног немара према судбини света и људи, Васовић помиње и „*сѝрасну меру* у којој нема страсти”. Само сржни песници имају право на искључивост, јер не признају друге истине осим сопственим искуством оверене – о таквом је и овде реч. Поезија не трпи еуфемизме, за разлику од критике.

Али, *сѝрасна мера*, јесте лозинка за нешто што нам свима удесно недостаје, а што је баш почетком деведесетих, у књизи *Писмо* (1992), посведочио Иван В. Лалић и тиме се, уз завештајну књигу *Четири канона* (1996), подигао међу највише песничке вредности, мимо дотадашњих књижевноисторијских редоследа. Ако је ишта обележило почетак деведесетих и крај богатог и растрзаног века, онда је то велико Лалићево финале, у пуном знаку његове ране митолошке фигуре, античке богиње сећања, Мнемосине. Зато и не изненађује да је 1991. године, на помен нараслих традиционалистичких појава, одговорио да га више брину „агресивност и нихилизам авангарде... Тенденција да се ствара ново, уз погрешну претпоставку да претходно није било ничега; као да је песник неки Робинсон Крусо на пустом острву, и уз то пати од амнезије”⁸. С њим се, у склопу бодлеровског схватања модерног и отклона спрам авангардних лабораторијских огледа као неупитној вредности, свакако дозива и опомињуће, експресивно виђење Жана Клера: „Није само Хронос, у модерно доба, победио Мнемосину. Та уметност која постепено прождире своје потомство такође напредује, као оцеубица, изгубивши вид.”⁹ Одбрана Сећања од слепог и дивљег налета Тренутка – ето поезији племенитог циља.

⁷ Небојша Васовић, *Нека, хвала*, Културни центар Новог Сада, 2014, стр. 100–101.

⁸ Иван В. Лалић, *Одломци о песничком искуству*, у: *Иван В. Лалић, ѝесник*, зборник, Краљево, 1996, стр. 10.

⁹ Жан Клер, *Одјоворносѝ умейника*, превела Александра Грубор, Градац, Чачак, 2006, стр. 9.

У посебно неповољном положају, у оквиру глобалне и локалне пре-власти Хроноса, тј. Тренутка, али и због огољених стратешких политика, налази се главни ток српске песничке традиције и савремености. Српски мит је, да подсетимо, још 1993. године, један угледни немачки слависта лоцирао као „мит двосмислен и опасан”, помињући притом и народну епику и Светог Саву и Васка Попу, као и песме Гојка Ђога и Рајка Петрова Нога. Поетички плурализам, другим речима, не може да важи за случајеве што су их негативно маркирали дискретни центри моћи. Међу тим случајевима су и најостваренији песници, али и читава поетичка усмерења. А скупа с њима, поступно и логично, у вансистемски простор смешта се „некоректна” традицијска подлога. Давно превладана ригидност према новом и превратничком, окренула се на супротну страну, у крајњу нетолеранцију према поетикама што налазе „страсну меру” између националног наслеђа – чије је упориште у самом песничком језику – и савремених изазова, песничких и егзистенцијалних (што је уосталом једно те исто). Зар више не важи Попин наук да се изван ослонца на песничко тло нашег језика „не може учинити ниједан крилати корак у поезији”, те да се у тој дубини крију „извори наших великих, прошлих и будућих, песничких токова”¹⁰. Реду идеологизованих сужења оптике припадају и често потенциране вредносне опреке, не више урбано/рурално, него урбано/национално, при чему је национално синоним за *архаично*. У полемичкој оптици позиција противника се обично упрости и попусти, сведе на једну димензију, коју је тешко или бесмислено бранити. А поезија је све друго него једна димензија, и кад је прихватамо и када то не чинимо.

У приликама кад један амбициозни песник антологичар признаје вредност искључиво формално лимитираном, „неримованом Раичковићу”, треба ли да се, на пример, млади Бранимир Кршић, истраживач могућности везаног стиха из Републике Српске, мане неизгледног посла, јер се уметност стиха више уопште не рачуна? А тога су мњења и други, прећутно, без потребе да ишта доказују. Није питање техничко: раскид корелације везаног и слободног стиха, о којој су, као неопходности, писали прваци европског модернизма, образлагао је, не тако давно, и чувени Сергеј Аверинцев: „То што се данас назива верлибром и што по читавом свету истискује друге начине писања поезије, са ретким изузецима је такво да, ако верлибром називамо извесне песме старијих песника [...] онда би за данашњу продукцију требало изабрати неки други назив. [...] Другим речима, живео је [слободни стих, прим. Д. Х.] у снажној напетости између њега и традиционалног

¹⁰ Васко Попа, Од злата јабука, у: *Сабране њесме*, приредио Борислав Радовић, Друштво „Вршацка лепа варош”, Вршац, 1998, стр. 590.

стиха. Са елиминисањем потоњег (или чак само његовим замагљивањем и слабљењем) ишчезава и набој.¹¹ Друга је ствар што везани стих, после свега, додатно обавезује. На примеру једног савременог песника Новица Петковић је објашњавао да је „слободни стих, између осталог, отворенији за непосредне, 'сирове' слике и значења, док се у везаноме стиху добија дубља симболичка пројекција, која проистиче из дуже песничке традиције”¹². Искључивање чиниоца дубине, културног памћења, повлачи и одговарајући однос према песничким средствима што изражавају континуитете. А на плану рекреације везаног стиха учињено је, у последњих четврт века, толико подстицајних и ефективних напора, од Лалића и Борислава Радовића (у иронијско-пародијским песмама), до Милосава Тешића као најпосвећенијег прераоца посткласичног српског метра.

Описане културнополитичке прилике неизбежно утичу и на књижевну свест, чак и кад се опире оштрим поделама унутар књижевног простора. Поетички плурализам и интерференција различитих поетика, одсуство владајућег песничког обрасца, о чему су нам говорили, средином деведесетих, Пантић и Павковић, изгледа, више нису на снази, макар не за читав, донедавно пуновредан или чак магистралан, ауторски корпус. Тихомир Брајовић је, скоро, такође предузео да утврди типологију српске песничке савремености.¹³ Српска поезија вредна пажње, наводи упућени критичар, „према изазовима овог доба односила се на два дијаметрално супротна начина”. За разлику од претходника у сличном захвату претходне деценије, Брајовић уочава и уважава очиту *предвојеност* савремене песничке позорнице, а потом овако одређује та два супротна песничка одговора: „Први од њих може се описати као *песничка рекултација* кроз доминантно тематизовање и евоцирање претежно колективне и националне традиције, у релативно широком значењу речи и у подразумеваном дослуху са захтевима времена [...], а други као *песничко иновирање* кроз доминантно поетичко проблематизовање неоавангардизма и (пост)модернизма, у оквиру којег се 'горући' проблеми тренутка појављују тек као наговештај, позадина или подразумевани подстицај за својеврсни артистички ескапизам.”¹⁴ Брајовић истиче да је између ова два приступа могуће „позиционирати и трећи, условно казано 'прелазни' начин, који почива на *песничкој еманципацији* кроз покушај тематизовања и поетичког усаглашавања традиције тзв. високог модернизма и наступајућег постмодернизма у јед-

¹¹ Сергеј Аверинцев, Ритам као теодицеја, превела Вера Хорват, У: *Српски јуи*, год. 3, бр. 4, јесен, Подгорица, 2010, стр. 89.

¹² Новица Петковић, *Словенске њчеле у Грачаници*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, стр. 214.

¹³ Тихомир Брајовић, *Крајња историја њребилња*, Агора, Зрењанин, 2009.

¹⁴ *Истио*, стр. 13.

ном ослобађајућем замаху, заснованом на изразитој артистичкој самосвести, али и на резонованом уважавању универзалних цивилизацијских и уметничких константи¹⁵. Премда скрупулозно постављен, Брајовићев опис трију актуелних поетичких сфера има момената код којих треба застати. Занимљиво је, наиме, да стратегија главнине буквално прве поставе песника нашег доба, од Попе и Лалића, преко Миодрага Павловића, Љубомира Симовића, Матије Бећковића, Рајка Нога, Алека Вукадиновића и Милосава Тешића, па све до Новице Тадића, бива означена термином *рекујерација*, којег уводи Џонатан Калер у вишеструком значењу. Овде преваже значење рехабилитације традицијских текстова/кодова и читалачких очекивања, уз Брајовићево истицање да наведени песници потврђују *комунистичарно сојсјиво и колективни идентичијет*. Неутралност избора оваквих описних ознака доводи се у питање када се у средиште поетичког портрета медијалне линије ставља појам песничке *„еманципације* од зависности поезије у односу на могуће 'наручиоце' и 'узурпаторе' њене самосвојности и аутономности¹⁶, док ону другу, дијаметрално супротну, страну одликује неспорно опредељење за *иновативност*.

Тихомир Брајовић је понудио подстицајан преглед и опис, а наредно разматрање није толико полемика с његовом поделом колико са амбијентом што генерише подвајања тамо где их не мора бити, чак и ако има легитимних и насушних судара. У овој расподели дарова и послова *рекујеративно* песništво делује понајмање атрактивно, нарочито ако је прикраћено за престижне особине *еманципације* и *иновативности*. Ако, опет, сагледамо да се у прочељу „рекуперативног” низа обрео Попа, онда морамо упитати да ли се и овом светски валоризованом песнику може приговорити мањак еманципације и иновативности и треба ли, отуда, препустити предност коме другом од прононсираних *иноватора* или *еманципатора*? Исто питање важи и за друге песнике, одреда оверене као самосвојне, независно од тематске преокупације или облика јавног деловања. Ако су поетичка самосвест и свест о језичком медијуму услови за песничку еманципацију и за стваралачку новину, да ли је без значаја чињеница да су и Павловић и Лалић и Симовић, и Данојлић и Ного и Тешић, рецимо, опробани као врсни есејисти и носиоци замашне књижевне културе, те да је њихова окренутост и националном наслеђу избор по призиву језика што га наслеђују, коме су нужно потчињени, а не последица оскудног књижевног образовања или застарелости видика, не искључујући никако синхроне и упливе из других традиција.

¹⁵ Исто, стр. 14.

¹⁶ Исто, стр. 29.

Зар није управо Симовић, поред свих колективних песничких визија што задиру дубоко у мит, присно и сочно певао свагдашње трајање обичног човека, те исказао сав могући распон индивидуалног односа према великим причама историје и идеологије? Заборавља се да је Бећковић три почетне, дијалекатске поеме опремио коментарима што њихов наводни језички и светоназорни анахронизам чврсто везују за изазове књижевне актуелности и да није на томе остао. Шта све треба Ного да испева не би ли понеког убедио да глас личног доживљаја не мора да буде ометен заједничким оквиром предања – или *узалуд све је* пошто је ионако унапред осуђен? Шта све иновативно у домену форме, метра и строфе, архитектонике циклуса, лексике и тематике, није опитовао и спровео Тешић? О Тадићу да не говоримо, о најјезгровитијем, рецимо и најсмелијем српском песнику након Попе, чији урбани а укореењени глас, поред свих препрека, допире и до великих језика.

И напокон, ко може убедљиво показати да поетички чиниоци што карактеришу ауторе тзв. *јесничке еманципације* или *иновације* нису иманентни и песницима којима се у први план ставља оптерећујући елемент солидарности према народу као проширеној породици у реалним невољама и при заједничком, увелико трагичном искуству, мада то није њихова једина, неретко ни тежишна преокупација? А у последње две деценије, код неколицине од раније потврђених аутора, приметно је – не само потврђивање, него даљи продор и оснажење поетског израза. Мењали су, проблематизовали и размицали сопствене поетичке границе. Можемо, огледно, изузети из опуса песника „прозваних” за неговање колективног идентитета све такве деонице – опет ће остати песници првог реда, чији глас извире из појединства свога времена. Пробајмо и то. Тешко је одупрети се помисли да је овакав принципијелни отклон од националних извора и обележја, те привилеговање издвојене индивидуалистичке позиције Тренутка, сигуран увод у прекомпоновање савременог и традицијског књижевног поретка, тј. да се, све у име естетске аутономије, обави свесна и ризикантна, заправо далекосежна политичка интервенција.

Када неко данас говори као потомак наслеђа авангарде, на шта га може упутити поезија Растка Петровића или Станислава Винавера и Милоша Црњанског, и не само ових водећих аутора, који су зарањали у колективно, у народни гениј, као у извор где су препознавали изгубљене и битне елементе *личној сојсџва*. А поменуте песнике не вреднујемо по томе шта су декларисали – него постигли. Треба ли жртвовати пролазном Тренутку оно из прошлости што није прошло, чему се није дало да прође – јер на томе почива и површина и дубина наших живота? „Пре ће бити да се ми увек смештамо у традицију”, корисно је послушати Гадамера, „то јест ми

оно што традиција говори не схватамо као нешто друго, као нешто туђе, него је оно увек део нас, узор или опомена, нека врста спознаје да се наш каснији историјски суд једва може сматрати сазнањем, пре је тај суд најнепристрасније стапање с традицијом.”¹⁷ Традицију као део нас, стога и националну, не треба ни бранити, она је прећутно одбрањена живим оваплоћењем у делима наших најбољих песника који мењају њен дотадашњи поредак, увек на другачији, пресудно индивидуалан начин. Али је нема смисла ни прекрајати, него водити дијалог, па нека буде напет и непријатан. Још мање је ваља порицати, јер тада доспемо и до самопорицања – значи нидокле.

Најтеже је кад се давно решена питања изнова постављају као нерешена, а бриљантне есејистичке странице о поезији и традицији исписао је пре пола века Зоран Мишић, док је његов пријатељ Васко Попа, и не само он, чинио крилате кораке ослоњене на слојевито тло наше језичке меморије. Написао је Мишић и ово: „Поезија неће победити у знаку било које од постојећих или будућих крилатица које почињу трећим лицем безличног глагола требати. Такве безличне крилатице могу да рађају само безличну поезију. Победиће она поезија чији носиоци буду снажне, целовите, аутентичне личности, које су схватиле правац, брзину и ћуди матице нашег времена. Постоји само једна спасоносна формула: оставити се трагања за формулама и поћи у потрагу за својом личношћу, затуреном под толиким наслагама формула, крилатица и шема.”¹⁸ Колико пута смо се уверили у тачност овог општег увида, читајући гласну и побуњену безличност што би да завлада, ексклузивну поглавито са својих амбиција и прокламација, непотврђених у књижевној пракси и пословично недораслој књижевној средини?

Ако је пак изнађена, личност проговара кроз поезију, артикулацијом кључних искустава у смислотворном поретку. Ту чак ни недостатна критика нема куд. Зато не можемо разумети када, као прву збирну црту нових песничких гласова у избору *Просјор и фијуре* агилни промотер истакне „праћење теоријских модела”. Борислав Радовић је велики песник данашњице – не као модел него као остварена и исказана личност, не због његове политике, која се губи у дубински вајаним језичким здањима. Да ли је сновидовно обиље Александра Ристовића могло остати без одзива, макар се и доцније прикључио изабранима? Кад читате Данојлићеве стихове, посебно оне из новијег периода, указује се, у класичним формалним оквирима, уверљива слика епохе, из пошироког сазнајног ракурса.

¹⁷ Ханс-Георг Гадамер, *Истина и метод*, Федон, Београд, 2009, стр. 366.

¹⁸ Зоран Мишић, *Песничко искуство*, Нолит, Београд, 1963, стр. 21.

Мирослав Максимовић, поред тананих лирских преокупација, даје и јасан одговор на питање шта данас да ради „честит човек”. Лирика Стевана Тонтића је драматично, али и иронијски пригушено сведочење унутарњих и повесних напетости и овдашњих апорија. Зар је некуд нестало искуство радикалног испитивача песничког говора откад се Иван Негришорац обратио културној дијахронији? Умемо ли прихватити сапостојање и духовног гласа Злате Коцић заснованог на полазиштима усмености и руске авангарде, као и заземљену, реску сведеност Радмиле Лазић? Како пренебрегнути, на пример, Ђорђа Сладоја, који, добро знајући куд је све поезија забасала, постиже дирљиву, елегичну и хуморну уверљивост „старим добрим” средствима? Владимир Јагличић је донео довољно изврских песама, помало заклоњених великом продукцијом, и тиме заслужује да не буде превиђан и скрајнут. (Нема лимита, модела довољних и поузданих.) Војислав Карановић, један од најпомнијих лирских опсерватора односа ока, сопства, света и језичког света, био је опсервиран од почетка деведесетих и поред општег дефанзивног статуса критике. Драган Јовановић Данилов одржао се и након варљивог сјаја почетне јавне славе, дозрелији и дубљи. С периферије, поткрај деведесетих, суверено се помера у жижу критичке пажње и Живорад Недељковић, чији је сензибилитет одиста раритетан, прозирно лиричан колико и субверзиван. Саша Радојчић је, и без подизања гласа и без бизарности, довољно чујан и разговетан. Чиме нас привлачи, каквим примењеним теоријским моделом, поезија Милене Марковић, евокативна и очаравајуће инфантилна и директна, или стихови Ане Ристовић, освешћени и маштенски неомеђени? Шта научно или заиграно може да надмаши склоп рубних искустава и језичке прочишћености у песамама о болести и здрављу Енеса Халиловића, у новијим песамама Драгана Бошковића с непатвореним патосом личног губитка, или у прибраној самозапитаности Дејана Алексића?

(А има још довољно овде непоменутих – а вредних не само помена, него и усредсређеног читања и тумачења!)

Чему раздвајати у поезијом постављеним координатама високо остварене ауторске личности, чија је узајамност значајнија него разлике у клиском домену политичности. „Тамо где влада новограђанско брбљање”, вели Петер Слотердајк, „настаје глад за есенцијалним знацима, крвавим бразготинама и жиговима егзистенције”¹⁹, а где ћемо их изнаћи него у

¹⁹ Петер Слотердајк, *Тейовирани живој*, превео Милан Соклић, Дечје новине, Горњи Милановац, 1991, стр. 28.

лирском одмеравању наших живота и бивших, упамћених. Можемо довека надмоћно преиспитивати простор језика, сурово разарати „бедно” и „злочиначко” наслеђе, и ништа поштено не испитати, нити напипати. Некима је тако лагодније и не могу другачије, али преиспитивање није крај, него тек припремни корак песничке праксе. Кад се коме посрећи додир згуснутог живота и исто таквог језика, онда долазе разврставања, зарад оријентације у песничком атару. Али неопходно је да се најпре у самој песми спорна питања реше. Изван поезије нема решења, но само мучне борбе за правоснажност значења, у датом тренутку. А Тренутак очас ми не и нестане, ако се не утисне у дуго и пробрано Сећање поезије.

Издавач
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
Огранак САНУ у Новом Саду

За издавача
Академик Стеван Пилиповић

Уредник
Академик Миро Вуксановић

Лектор и коректор
Љиљана Клевернић

Припрема
Оливера Михајловић

Штампа
Службени гласник, Београд

Тираж 500

ISBN 978-86-81125-96-0

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41.09(082)

СРПСКА књижевност данас : (зборник радова са округлих столова 2014-2017) / уредник Миро Вуксановић. - Нови Сад : Српска академија наука и уметности, Огранак, 2018 (Београд : Службени гласник). - 331 стр. ; 23 cm

На спор. насл. стр.: Serbian literature today. - Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Регистар.

ISBN 978-86-81125-96-0

1. Вуксановић, Миро, 1944- [уредник]
а) Српска књижевност - Зборници